

NEW YORK

André KERTÉSZ / LŐRINCZY György

március 7- április 30

André Kertész és Lőrinczy György neve jellemzően nem egy kontextusban szokott felmerülni a magyar fotográfia történetében. Bár ismerték egymást – erről egy közös New Yorkban készült fénykép az 1970-es évekből, és egy képeslap is tanúskodik – Kertész és Lőrinczy más-más generációhoz tartoztak. Munkásságuk az általuk képviselt irányzatok alapján sem kapcsolható össze: előbbit rendszerint a szubjektív, lírai dokumentarizmus fontos képviselőjeként tárgyalják, míg utóbbit általában a magyar absztrakt fotográfia kapcsán emlegetik. Milyen viszonyrendszerben állíthatók ki mégis fényképeik egymás mellett, azon kívül, hogy egy városban készültek?

André Kertész 1894-ben született Budapesten, majd 1925-ben Párizsba költözött, első nagyobb kiállítása a párizsi Galerie Au Sacre du Printemps-ben került megrendezésre 1927-ben. Képeit és riportjait többek között olyan nemzetközi folyóiratok közölték, mint a *Berliner Illustrierte Zeitung*, a *Vogue*, vagy a *L'Art vivant*. 1935-re az Európában egyre növekvő antiszemitizmus nyomozó közegét teremtett Kertész számára, így 1936-ban amerikai vízumért folyamodott és a Keystone Press Agency alkalmazottjaként New Yorkban kezdett dolgozni, majd fél év múlva szerződését felbontva szabadúszóként igyekezett érvényesülni. A sajtófotó ekkora azonban megváltozott, az „agresszív”, új stílus nem felelt meg Kertész líraiságának, kedvettségét az is növelte, hogy a második világháború alatt a hatóságok ellenséges bevándorlónak tekintették, ezért nem fényképezhetett az utcán. 1952-ben feleségével, Elizabeth-tel a Fifth Avenue-ra költöztek. A Greenwich Village a párizsi kis utcákra és kávéházi életre emlékeztette, ez Kertész életébe új örömet hozott, így újra személyesebb hangvétellő fotográfiákat kezdett készíteni, 1964-ben önálló kiállítása is nyílt a New York-i Museum of Modern Artban John Szarkowski rendezésében. Kertész még Párizsban vásárolt egy Leica gépet, amely kis méreténél fogva lehetővé tette a kézből történő, gyors képkészítést. Ezen munkamódszere hatott többek között Henri Cartier-Bressonra, akit a lírai dokumentarizmus másik kiemelkedő alkotójaként tartanak számon, és aki később így nyilatkozott róla: „Bármit csináltunk is, azt előttünk Kertész már megcsinálta.”

A „snapshot” szellemében kezdett dolgozni Lőrinczy György is, aki felesége, Kati visszaemlékezése szerint eleinte „Cartier-Bresson-szerű képeket akart csinálni.” Lőrinczy 1935-ben született Budapesten, és 1958 körül kezdett a Vera Fotóba járni, ahol hozzájutott amerikai fotómagazinokhoz. Ezek hatását felesége így idézte fel: „Az amerikai fotókban szerette az egyenesen-szembenézékes-veled-az élettel („straight forward”) realizmusát, az egyszerűnek tűnő, nyitott szemű megközelítést. Általában véve kevésbé találta esztétizálóknak, mint az európai fotóművészetet.” 1968-ban barátai, Edit de Ak és Peter Grass Amerikába hívták Lőrinczy-éket. Ahhoz, hogy útlevelet és valutát kapjanak, Lőrinczy György azt találta ki, hogy csinál egy fotóalbumot New Yorkról. A New York-i hangulatot ekkoriban többek között a hippik, a feketék polgárjogi küzdelmei, kábítószerek és diákmozgalmak határozták meg, a Lőrinczy-házaspárt ez a légkör teljesen „elkábította.” A várost járták éjjel-nappal, partikra, koncertekre mentek, művészekkel ismerkedtek meg. Ekkor még visszatértek Magyarországra, majd 1973-tól végleg New Yorkba költöztek.

André Kertész és Lőrinczy György New Yorkot bemutató fotóalbumai az egyaránt az 1970-es években jelentek meg, bennünk két különböző alkotói hozzáállás jelent meg. André Kertész 1976-ban megjelent *Of New York* című könyvébe a közel negyven év alatt elkészített fotográfiákból került be egy válogatás. A képeken kiemelt szerephez jutott az architektúra, a fény-árnyék viszonyok által képzett kontrasztok és ritmusok. Kertész attitűdjét egyfajta esztétizáló távolságtartás jellemezte, megfigyelőként volt jelen, nem folyt bele a körülötte végbemenő történésekbe. Ha képein meg is jelent ember, akkor az is távolabbról mutatva, az őt körülvevő környezet szövetébe illesztve. Kertész egyik lefényképezett alanya sem nézett a kamerába.

Lőrinczy György 1972-ben készítette el 1968-as fényképeiből *New York, New York* című albumát, amely a Magyar Helikon kiadásában jelent meg. Az album bevezetőjében így írt munkájáról: „Ez a könyv nem New Yorkról, a városról vagy New York államról szól. Azokat az embereket fényképeztem, akik között éltem 1968-ban, azokat a helyeket, amelyek valamiért érdekesek voltak az én számomra. A könyvben nincsenek képek nevezetesen épületekről, gépesített amerikai háztartásokról, bankhivatalnokokról, milliomosokról, elárusítólányokról, fényről, árnyékról és egy sereg más dologról. (...) Közöttük: hippik, művészek, egyetemisták között laktam az East Village-ben. A szomszéd utcában volt Tom Wesselman műterme, néhány sarokkal odébb Andy Warhol Factoryja, a zöldeséges éjszaka is nyitva tartott, és az utcákon tömjénszag volt. Jól éreztem magam közöttük.” Lőrinczy abban végül engedett – mivel a könyvet hivatalosan városalbumként tervezték kiadni –, hogy a végső válogatásba néhány konvencionálisabb képet is integrált, de emellett az albumban rendhagyó módon szerepeltek montázsok is. Az egyik képnél Peter Grass festményét kopírozta az égbe, a 32. oldalon pedig az épületek fölé helikoptert ragasztott. Kifutó képoldalakat, oldalpárokat, és zsírpapírra készült, színes és áttetsző nyomatokat használt fel a könyv elkészítésekor, néhány kép pedig szolarizálva került be a kötetbe. Ezek a megoldások olyan újításoknak számítottak, amelyek akkoriban jelentős hatást gyakoroltak a magyarországi fotós-közegre, az albumot máig fontos kiadványként tartják számon.

André Kertész és Lőrinczy György is Magyarországról indult, bár 41 év különbséggel. Kertész fényképei még inkább a fotográfia klasszikus korszakához, az európai modernizmushoz köthetőek. Számára fontos állomás volt a huszadik század eleji Párizs, baráti köréhez tartozott Picasso, Mondrian, Chagall, és Brassai, a Montparnasse művészársaságának fontos tagja lett. A városban közel 10 évet töltött, Európába még életének végén is visszavágyott. A francia fővárosban láthatta először internacionális közegben munkáit Lőrinczy György is, amikor 1967-ben négy műve képviselte Magyarországot a Párizsi Biennálén, azonban rá az európai fotográfia nem volt hatással, inkább a korabeli amerikai szemléletmód fogta meg, 1975-ben már Christo és Andy Warhol társaságában állított ki a *Not Photography / Photography* című kiállításon New Yorkban. Kertész letisztult, a képtérből minden zavaró elemet kiiktató komponálásmódjával ellentétben Lőrinczy képei nyersegek, szemcsézettek voltak, progresszívabb szemléletet képviseltek. Életútjaik véletlen találkozási pontja az 1970-es évek New York-ja lett, és a két alkotó életműve közel egyszerre zárult le: Kertész 92 éves korában hunyt el 1985-ben, míg Lőrinczy 46 éves korában 1981-ben. Egymás mellé állított képeik, a néhány párhuzam mellett az eltérő előzményeket és körülményeket is figyelembe véve szemléletesen mutatják be, hogy közel azonos időben és közel egy helyen mégis hogyan jöhettek létre ennyire eltérő karakterű műalkotások.

NEW YORK**André KERTÉSZ / LŐRINCZY György**

március 7 – április 30

André KERTÉSZ[New York, 34th Street, az Empire State Building felé], 1940s
silver print, 252x203 mm, AKN0423[New York, Kilátás az ablakból], 1970
silver print, 252x204 mm, AK0646New York [Kémények és híd], 1947
silver print, 269x276 mm, AKN3273Hátsó udvar, a 23rd Street a Second és a Third Avenue között, 1975
silver print, 252x203 mm, AK2350Üveg szobor és a World Trade Center, 1979
silver print, 252x202, AK563

///

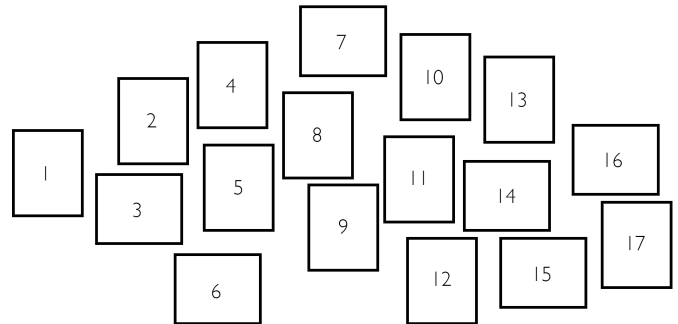
Buy, Long Island University, 1962
silver print, printed 70s, 253x202 mm, AK0209-30[New York, Napozó nő a tetőn kazetta lejátszóval], 1978
silver print, 252x203 mm, AK04216th Avenue, New York, 1973
silver print, 187x247 mm, AKN4221[New York, 1963.08.25], 1963
silver print, 165x73 mm, AKN0671[New York, Víztornyokkal az előtérben], 1960s
silver print, 252x205 mm, AKN3026[New York, Építkezéssel az előtérben], 1958
silver print, 206x250 mm, AKN0976Downtown, Wall Street, 1963
silver print, 253x205 mm, AKN4169

///

André KERTÉSZ és LŐRINCZY György New Yorkban, 1970s
ismeretlen szerző felvétele

Karácsonyi üdvözlőlap André Kertészről Lőrinczy Györgynek, 1970

///

LŐRINCZY György1 New York, New York (Viva), 1968
silver print, 240x173 mm, L1342 New York, New York (No7), 1968
silver print, 238x182 mm, L1163 New York, New York, 1968
silver print, 180x243 mm, L1414 New York, New York (No8), 1968
silver print, 240x160 mm, L1145 New York, New York (No76), 1968
silver print, 240x162 mm, L1436 New York, New York, 1968
silver print, 180x242 mm, L1387 New York, New York (No17), 1968
silver print, 180x242 mm, L1428 New York, New York (No15), 1968
silver print, 290x213 mm, L1329 New York, New York (No3), 1968
silver print, 240x168 mm, L12210 New York, New York, 1968
silver print, 240x173 mm, L12311 New York, New York (No29), 1968
silver print, 245x165 mm, L11512 New York, New York, 1968
silver print, 120x95 mm, L1913 New York, New York (No30), 1968
silver print, 225x145 mm, L12014 New York, New York, 1968
silver print, 180x240 mm, L12
Vágó László gyűjteménye15 New York, New York (No85), 1968
silver print, 175x238 mm, L10
Vágó László gyűjteménye16 New York, New York, 1968
silver print, 172x242 mm, L12917 New York, New York, 1968
silver print, 188x183 mm, L3
Vágó László gyűjteménye